

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio XXV. De diuina potentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Apocal. 20. Et alius liber apertus, qui est vita: exponunt Glossa ibidem, Greg. 24. Moralium c. 9. & D. Thom. de Veritate q. 7. art. 1. de Christo. Intellectus etiam diuinus liber vitæ ea potest ratione dici, qua hominum facta continet, propter quæ iustus vita æterna retribuetur, reprobis verò supplicium æternum. De huiusmodi libro intelligitur illud Plal. 138: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.

Libro vitæ cur non merita etiam appellerentur.

An liceat optare aliquid quando vitæ libro vitæ quis deleatur.

Licet autem in intellectu diuino tum peccata hominum contineantur, tum etiam qui reprobati ab eo sint, à potiori tamen obiecti parte, liber vitæ potius, quam mortis atque reprobationis, appellatur: quamuis verè liber etiam reprobatorum sit.

Hoc loco dubium esse poterat, nullo interueniente peccato, ut Deus à pluribus agnosceretur & diligeretur, liceret alicui optare deleri de libro vitæ, dummodo multi alij Deum agnoscerent, diligerent, sempiternisque illius bonis fruerentur. Id quod Paulus ad Rom. 9. optasse videtur. Rem hanc discussimus latè 2. 2. quæstio. 26. artic. 4. ostendimusque partem affirmantem esse veram. Excluditurque aliis expositionibus ostendimus, cum esse legitimum sensum verborum Pauli ad Rom. 9. Nec propterea credas in sensu simili locutum fuisse Moysen, Exodi 32. dum est Deum precatus his verbis: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis dele me de libro tuo. Ut enim Abulensis in eum locum q. 44. rectè adnotauit, non dixit: Dele me de libro tuo, modo dimittas illis hanc noxam: quasi desideraret commutationem facere pro peccati condonatione, sed solum dixit: Si id non facis, dele me de libro tuo. Sanè Augustinus q. 147. in Exodum, Lyranus, Abulensis, & alij plerique interpretes planè attingunt veram eius loci sententiam, eum dicunt, Moysen ex magno affectu caritatis erga populum, & magna familiaritate, ac confidentia erga Deum, per hyperbolem in ea verba prorupisse, ut exprimeret ardentissimum quoddam desiderium iram Dei à capitibus Iudeorum deprecandis; in eo prorsus sensu, quo filius, quem habet pater in delictis, videns seruum sibi carissimum in domo iuste eiici, patri diceret: Ne hunc, aut sanè me quoque domo eicio. Nec enim is filius optaret separationem à patre suo, sed ea hyperbole vteretur, ut desiderium suum ardens exprimeret, & patrem ad misericordiam commoueret.

QUÆSTIO XXV

De diuina potentia.

Potentia ad extra est proprie potentia.

QUÆSTIO 14. differunt de pertinentiis ad intellectum & voluntatem, quæ actus habent immanentes. Nunc de potentia Dei ad extra disputat. Quoniam verò non solum eius effectus, sed etiam, ut videbimus, actus re sunt ab ea distincti, fit, ut inter omnia, quæ in Deo sunt formaliter, hæc sola nomen potentie proprie mereatur, eaque de causa D. Thomas hoc loco eam solum nomine diuine potentie intelligit. Quemadmodum enim intelligere & velle solo nostro intelligendi more ab intellectu & voluntate diuina distinguuntur: ita intellectus & voluntas diuina solo nostro intelligendi more comparatione horum actuum potentie dicuntur.

ARTICVLVS I.

Utrum in Deo sit potentia.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio. In Deo non est potentia passiva. Est de fide ut patet ex dictis quæst. 3. & 9.

Prima conclusio.

Secunda conclusio. In Deo est potentia actiua, Est etià de fide, ut patet ex illo Pf. 88. Potens Dominus, &c. & ex illo Plal. 70. Potentiam tuam Deus usque ad altissima, quæ fecisti, magnalia, atque ex plethique aliis. Ratione verò probatur, quia omnia alia sunt à Deo efficienter, ut q. 2. artic. 3. ostensum est: ergo in Deo est virtus & potentia, qua ea omnia molitus est. Secundo, agens agit, quatenus est actu, patitur verò, quatenus est in potentia. Deus autem est summus & purus actus: ergo in eo est potentia actiua, non verò potentia passiva.

Secunda.

DISPUTATIO II.

Utrum executiua potentia in Deo distinguatur ab eius intellectu & voluntate.

Licet omnes fateantur in Deo intellectum, voluntatem, atque executiuam potentiam, hoc est, id quod est principium immediatum actionis transeuntis, atque effectuum ad extra, esse idem re: differunt tamen, an quemadmodum intellectus & voluntas nostro intelligendi more distinguuntur in Deo, ita concedenda sit in eodem tertia ratio formalis, quæ simili modo ab intellectu & voluntate distinguatur, & sit executiua potentia: principium-ve immediatum, quo Deus res ad extra efficiat.

Durandus in 1. diff. 88. quæst. 1. partem affirmantem amplectitur, quam probat primò. Quoniam creata non emanant immediatè ab intellectu & voluntate diuina: ergo præter intellectum & voluntatem, concedenda est in Deo potentia executiua, à qua immediatè emanent. Consequentia est manifesta: antecedens verò probatur, quia scire & velle, quæ sunt actus intellectus & voluntatis, indifferenter se habent secundum suas rationes formales ad ea quæ creari possunt, & quæ non possunt creari, ut ad Deum, qui terminat actum voluntatis, & scientie diuine, & ad ea, quæ nulla ratione esse possunt, quæ etiam terminant cognitionem diuinam: cuius rei ea est ratio, quia scire & velle secundum suas rationes formales non transeunt realiter in rem volitam & scitam, sed intentionaliter solum, seu secundum rationem: unde sola denominatione extrinseca dicitur res volita, aut scita: ergo creata non emanant ab intellectu & voluntate per cognitionem & volitionem diuinam, sed admittendus est alius actus transiens realiter in illa, atque aded alia potentia executiua, cuius sit ille actus.

Potentiam executiuam distinguunt in Deo ab intellectu & voluntate præter rationem. Primò.

Etiam terminant cognitionem diuinam: cuius rei ea est ratio, quia scire & velle secundum suas rationes formales non transeunt realiter in rem volitam & scitam, sed intentionaliter solum, seu secundum rationem: unde sola denominatione extrinseca dicitur res volita, aut scita: ergo creata non emanant ab intellectu & voluntate per cognitionem & volitionem diuinam, sed admittendus est alius actus transiens realiter in illa, atque aded alia potentia executiua, cuius sit ille actus.

Secundò, scire & velle sunt actiones manentes in intellectu & voluntate diuina: res create emanant à Deo per actionem transeuntem: ergo res create non emanant immediatè ab intellectu & voluntate diuina, sed admittenda est in Deo tertia potentia executiua, cuius actio illa transiens actus sit immediatus.

Secundò.

Tertid, qualem ordinem realem habent, tum inter se, tum comparatione actionis, intellectus, voluntas, & potentia executrix in nobis, talem ordinem rationis habent in Deo, in quo solum distinguuntur.

Tertid.

stinguuntur ratione: sed in nobis sunt tres potentia: secundum rem distincta, neque actio & effectus ad extra emanant immediatè ab intellectu & voluntate, sed à sola potentia exequutrice: ab intellectu verò per scientiam emanant tamquam à dirigente & à voluntate per volitionem tamquam ab inclinante & imperante, & ab exequutrice potentia tamquam ab efficiente immediatè actionem & producente effectum: ergo in Deo erunt etiam tres potentia: ratione distincta, neque ab intellectu aut voluntate emanabit actio & effectus ad extra immediatè: sed solum tamquam à dirigente & imperante, à potentia verò exequutrice emanabit immediatè.

Scoti & quorundam aliorum opinio.

Contraria sententia, quod scilicet Deus immediatè producat res ad extra per voluntatem, neque necessaria sit in Deo potentia alia exequutrix, est Scoti in 1. d. 37. Eadè tribuitur D. Thomæ hoc loco ad quartum in secunda solutione, ac alibi. In eadè inclinatur Caiet. hoc loco, eamque affirmat Ferrarientis 2. contra gentes cap. 16. Siluester in Conftrato, & alij.

1. Conclusio.

Sit verò prima conclusio. Neque intellectus, neque scientia, neque voluntas, sumpta pro potentia, sunt nostro intelligendi more immediatum principium efficiens in Deo, à quo actio transiens, & resque creata emanant: tamen hæc omnia efficienter concurrant, sicutque nostro intelligendi more principium mediarum. Probatur conclusio, quoniam tam ab intellectu diuino, quam à voluntate emanant res creatæ mediantibus actibus earum potentiarum, nempe mediante scientia & volitione, neque à scientia emanant immediatè, sed mediante determinatione libera voluntatis, vt q. 14. art. 8. & q. 23. art. 1. disp. 2. ostensum est: ergo licet vnumquodque eorum trium sit principium efficiens rerum creatarum, à nullo tamen eorum emanant immediatè.

2. Conclusio. Actus diuinae voluntatis qui patet se potentia exequutrice non esse principium immediatum.

Secunda conclusio. Actus voluntatis, quo Deus vult hoc, aut illud esse tali, vel tali tempore, est in Deo immediatum principium efficiens rerum creatarum, atque adeò voluntas, quoad eum actum est potentia exequutiva in Deo. Hanc conclusionem intendit D. Thom. hoc loco, & Scotus loco citato, & ceteri Doctores citati, & in ea dissentimus à Durando: est verò consona satis Scripturis sacris: vt patet ex illo ad Ephesios 1. Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue. Psal. 142. Omnia quaecumque voluit dominus, fecit. Psal. 148. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt: q. verò 23. art. 1. disp. 2. ostendimus, volitionem diuinam, qua Deus hoc vel illud voluit, per metaphoram appellari in Scripturis dictum, mandatumque diuinum. Eandem conclusionem videtur etiam asserere Augustinus, aut quicumque alius eius operis autor in libro de speculo cap. 7. vbi loquens cum Deo: Voluntas, inquit, tua, opus est, cui velle est posse, qui omnia, que ex nihilo creasti, sola voluntate fecisti. Eadem verba habentur in Augustino libro meditat. cap. 29.

Rationibus verò probatur primò, quia non designabitur aliud in Deo, quod rationem habeat immediati principij efficientis rerum creatarum. Secundò, quia dato illo actu diuinæ voluntatis, & conclusa per impossibile in Deo quacumque alia virtute exequutrice, ex eo actu, tamquam ex efficaci & sufficienti causa, sequentur res creatæ eo tempore, & loco, quò Deus ex æternitate voluerit, vt in tempore sint, neque videtur tutum, consonumque cum diuina perfectione affirmare, actum illum non esse causam sufficientem & efficacem, vt ex eo solo emanent res creatæ: ergo superflue constituetur in Deo aliquid aliud, quod rationem principij immediati rerum creatarum, potentiaque exequutricis for-

Molina in D. Thom.

tiatur. Tertio, quia in actu illo voluntatis diuinæ facile reddimus rationem, quare res creatæ ex tempore emanent sine vlla mutatione in Deo, & quare emanent potius hæc, quam alia, & in hoc tempore & loco potius, quam in alio, nepe quia Deus ex æternitate liberè determinauit cum actu, vt esset potius volitio harum rerum, quam aliarum, vt esset volitio, vt potius essent in hoc tempore & loco, quam in alio, vt q. 19. art. 2. explicatum est: in alia autem potentia exequutrice non tam facile reddetur ratio illorum omnium.

Tertia conclusio. Præter scire & velle, datur vera actio transiens, qua Deus producit res creatas, quæque sit in rebus creatis tamquam in subiecto, & non in Deo. Oppositum huius conclusionis videtur asserere D. Thomas hoc loco ad secundum & tertium: ait namque actionem, qua Deus producit creaturas, esse in Deo, & non in creaturis, eaq. de causa dari potestiam in Deo comparatione effectuum, qui ab eo produciuntur, non verò comparatione actionis, qua produciuntur: quippe cum actio, qua produciuntur, sit ipsemet Deus. Diuum Thomam defendunt Caietanus hoc loco, & infra q. 45. & Ferrarientis 1. contra gentes c. 6. Probatnr nihilominus nostra conclusio, quoniam actio transiens nõ est in agente tamquam in subiecto, sed in patiente, vt cum Aristotele 3. Physicorum ostensum est: calefactio namque, qua ignis aquam calefacit, nõ est in igne, sed in aqua calefacta: ergo actio, qua Deus producit res creatas, non est in Deo, sed in rebus ipsis creatis, ac proinde est distincta à sapientia & volitione diuina, quibus res creatæ à Deo produciuntur. Quin potius scientia & volitio diuina sunt principia efficiencia, à quibus nõ secus ea actio efficietèr emanat, quam calefactio, qua ignis aquam calefacit, à calore ignis tãquam à principio efficiente. Secundò, Deus ex æternitate habuit scientiam & volitionem, quibus res creatæ factæ sunt: & tamen non produxit res ex æternitate: ergo actio, qua eas produxit, & à qua formaliter eas produxisse dicitur, nec est scientia, aut volitio, qua eas produxit, nec aliquid, quod in Deo sit formaliter, sed aliquid in creaturis existens, vnà cum eis ipsis comproductum. Conclusio corroborabitur q. 45. art. 3.

3. Conclusio. Dari veram actionem transiensem, qua Deus res producat.

Actionem transiensem non esse in agente.

Scientia & volitio diuina sunt principia efficiencia.

Soluuntur Argu. Durandi. Primum.

Ad primum ergo Durandi dicendum est, probare quidem voluntatem in Deo, non in eo sensu esse potentiam exequutricem, quasi volitio, qua Deus ex æternitate voluit res esse, sit actio, seu productio rerum creatarum, atque adeò præter volitionem diuinam constituendam esse actionem transeuntem, quæ realiter attingat res creatas, tãquam earum productio, nõ verò probare, quòd voluntas diuina per volitionem, quæ ex æternitate voluit has vel illas res in hoc tempore & loco esse, non sit potentia exequutiva, atque principium efficiens, à quo immediatè emanet actio transiens, quæ sit productio rerum creatarum, in eis tamquam in subiecto existens, idemque re cum illis. Vnde ad argumētum in forma negandū est antecedens, si sit sermo de voluntate quoad actum, quo Deus voluit res creatas tali tempore & loco esse. Ad probationem verò negandum est, velle diuinum, quo Deus voluit res tali vel tali tempore existere, indifferenter se habere ad ea, quæ creati possunt, & ad ea, quæ non possunt creati. Velle namque illud respicit tamquam principium efficiens ea, quæ creanda sunt: reliqua verò non sunt eodem modo volita à Deo. Præterea, licet illud velle, sicut non est productio rerum creatarum, ita non transeat realiter in illas tamquam earum productio atque actio: ab eo tamen emanat proximè actio transiens, quæ est productio attingens realiter res creatas.

Ad primum ergo Durandi dicendum est, probare quidem voluntatem in Deo, non in eo sensu esse potentiam exequutricem, quasi volitio, qua Deus ex æternitate voluit res esse, sit actio, seu productio rerum creatarum, atque adeò præter volitionem diuinam constituendam esse actionem transeuntem, quæ realiter attingat res creatas, tãquam earum productio, nõ verò probare, quòd voluntas diuina per volitionem, quæ ex æternitate voluit has vel illas res in hoc tempore & loco esse, non sit potentia exequutiva, atque principium efficiens, à quo immediatè emanet actio transiens, quæ sit productio rerum creatarum, in eis tamquam in subiecto existens, idemque re cum illis. Vnde ad argumētum in forma negandū est antecedens, si sit sermo de voluntate quoad actum, quo Deus voluit res creatas tali tempore & loco esse. Ad probationem verò negandum est, velle diuinum, quo Deus voluit res tali vel tali tempore existere, indifferenter se habere ad ea, quæ creati possunt, & ad ea, quæ non possunt creati. Velle namque illud respicit tamquam principium efficiens ea, quæ creanda sunt: reliqua verò non sunt eodem modo volita à Deo. Præterea, licet illud velle, sicut non est productio rerum creatarum, ita non transeat realiter in illas tamquam earum productio atque actio: ab eo tamen emanat proximè actio transiens, quæ est productio attingens realiter res creatas.

Ad primum ergo Durandi dicendum est, probare quidem voluntatem in Deo, non in eo sensu esse potentiam exequutricem, quasi volitio, qua Deus ex æternitate voluit res esse, sit actio, seu productio rerum creatarum, atque adeò præter volitionem diuinam constituendam esse actionem transeuntem, quæ realiter attingat res creatas, tãquam earum productio, nõ verò probare, quòd voluntas diuina per volitionem, quæ ex æternitate voluit has vel illas res in hoc tempore & loco esse, non sit potentia exequutiva, atque principium efficiens, à quo immediatè emanet actio transiens, quæ sit productio rerum creatarum, in eis tamquam in subiecto existens, idemque re cum illis. Vnde ad argumētum in forma negandū est antecedens, si sit sermo de voluntate quoad actum, quo Deus voluit res creatas tali tempore & loco esse. Ad probationem verò negandum est, velle diuinum, quo Deus voluit res tali vel tali tempore existere, indifferenter se habere ad ea, quæ creati possunt, & ad ea, quæ non possunt creati. Velle namque illud respicit tamquam principium efficiens ea, quæ creanda sunt: reliqua verò non sunt eodem modo volita à Deo. Præterea, licet illud velle, sicut non est productio rerum creatarum, ita non transeat realiter in illas tamquam earum productio atque actio: ab eo tamen emanat proximè actio transiens, quæ est productio attingens realiter res creatas.

Secundum.

Ad secundum, concessa maiori & minori, neganda est consequentia: solum enim probat, res creatas non emanare immediate à voluntate diuina tamquam à principio efficiente actionem transeuntem quatenus potentia est, qua res creata producuntur.

Tertium.

Ad tertium neganda est maior: volitio namque nostra non est efficax, vt eo ipso, quod vult aliquid esse ad extra, illud sit, & ob id nos, præter potentiam voluntatis & velle indigemus executioni. In Deo autè velle est efficax, vt eo ipso, quod vult esse aliquid certo loco & tempore, adueniente tali tempore, illud sit; & idèd præter intellectum, voluntatem, ac volitionem, non indiget potentia alia executione.

ARTICVLVS II.

Virum potentia Dei sit infinita.

Potentiam Dei esse infinitam.

CONCLUSIO affirmat: estque certissima, quoniam cum potentia diuina non sit aliud à diuina essentia; sicut essentia est infinita vt q. 7. ostensum est, ita etiam potentia. Porro eo loco adductæ sunt rationes naturales, quibus probatur, tam essentiam, quam potentiam Dei, esse infinitam. Potest etiã conclusio huius articuli probari, tum ex testimoniis Scripturæ & Conciliorum q. cit. adductis: tum etiam ex iis, quibus conclusio sequentis articuli demonstrabitur. Etenim si Deus potentiam finitam haberet, pro quantitate potentia posset solum certa quædam facere simul, & per consequens non esset omnipotens.

Potentia Dei non esset frustra, esto Deus nihil vnquam crearet.

Notanda est responsio D. Thomæ ad secundum, vbi docet: Esto Deus statuisset nihil vnquam creare, nihilominus potentia ipsius non esset frustra. Quoniam id dicitur frustra, quod ordinatur ad finem, cumque non allequitur: quare cum potentia diuina non ordinetur ad finem, quemadmodum creaturæ collatæ sunt à Deo vt sunt propter operationem vel effecta: sit, vt potentia non esset frustra, esto nihil vnquam operaretur.

ARTICVLVS III.

Virum Deus sit omnipotens.

In Deo esse omnipotentiam.

CONCLUSIO est affirmans, & de fide, vt ex testimoniis sequentibus est manifestum. Genes. 15. Ego Deus omnipotens. & cap. 18. Numquid Deo quicquam est difficile. Exodi 25. Omnipotens nomen eius. Iob. 42. Scio quia omnia potes. Ecclesiast. 1. Vnus est altissimus, creator omnium, omnipotens. Matth. 19. Apud Deum omnia possible sunt. Luc. 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. In vtroque symbolo Apostolorum, & Niceno, Patrem omnipotentem. In symbolo Athanasij, Omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus. In Concilio Lateranensi cap. Firmiter de summa Trinit. & fide Catholica. Vnus est Deus immensus, incomprehensibilis, omnipotens.

Omnipotentem esse Deum quid.

Deum omnipotentem esse, non est aliud, quam posse id omne, quod esse potest. Duobus autem modis potest dici aliquid esse posse. Vno, comparatione potentia, quia videlicet datur potentia, per quam esse possit. Altero, secundum se, quia spectata natura ipsius, nihil repugnat id esse in rerum natura, siue detur potentia, per quam esse possit, siue ex eo capite esse nequeat, quod non detur potentia, per quam esse possit. Quomodo si in rerum

natura solum essent vires sentientes, neque vlls daretur intellectus, res incorporeæ non essent cognoscibiles, quasi existeret potentia per quam cognosci possent: essent tamen cognoscibiles secundum se: quia, quantum est ex sua natura, cognosci possent, vt patet, si daretur supra sensum vis intelligens, per quam cognoscerentur. Id omne dicitur posse esse secundo modo, quod in se spectatum produci potest, quin sequatur contradictio, atque adèd secundum se concipi potest sub ratione entis, hoc est, rei quæ ex se esse non repugnat, siue detur potentia, per quam produci valeat, siue non. Quod vero inuoluit contradictionem, quemadmodum secundum se rationem entis habere non potest, ita neque notitia iudicatiua concipi potest tamquam res, quæ vlla ratione reduci ad actum valeat. Ideo, vt Angelus Luca 1. beata virgini exprimeret, Deum ea ratione omnipotentem esse, quia potest id omne, quod secundo modo explicato esse potest, dixit, Non erit impossibile apud Deum omne verbum, id est, omne quod mente, in ratione entis, concipi potest, aut omnis res: nomen namque verbum, frequentissime sumitur in literis sanctis pro re, vt q. 27. art. 1. ostendimus. Potest etiam locus ille exponi, vt sit sensus: Non erit impossibile apud Deum omne verbum, quod scilicet dixerit esse facturum: quasi diceret Angelus, potens est Deus implere, quicquid ipse promiserit.

His ita constitutis, in triplici sensu (tametsi ab aliis duo tantum distinguantur) queri potest, an Deus sit omnipotens. Primus est, an ita sit omnipotens, vt per se, vel interuentu causarum secundarum, possit omnia quæ per quamcumque potentiam esse possunt. Atque in hoc sensu continentur omnes, euidens esse in lumine naturali, Deum omnipotentem esse. Vt enim q. 2. art. 3. late ostendimus, clarum est à Deo optimo maximo, vt à primâ causa, fonte, atque origine totius est, cætera omnia emanasse: quare per se, vel interuentu causarum secundarum, potest ea omnia facere: quæ per quamcumque potentiam esse possunt. Neque id negant, etiam hi philosophi, qui existimant Deum agere ex necessitate nature: idèd que non posse se solo ea producere, quæ interuentu causarum secundarum facit.

Secundus sensus est, an ita sit omnipotens, vt per se ipsum possit id omne efficere immediate, quod cuiusvis potentia viribus esse potest. In hoc sensu in primis Aristoteles cæterique philosophi, qui Deum agere ex necessitate nature alleuerant, cõsequenter dicerent, Deum non esse omnipotentem. Etenim si ex necessitate nature ageret, & quæ interuentu causarum secundarum producit se solo potuisset immediate producere, ea omnia produxisset simul ex æternitate, & per consequens nihil interuentu causarum secundarum progressu temporis fieret.

Deinde Scot. & Gabr. in 1. d. 42. licet firmissime teneant, Deum hoc modo esse omnipotentem: addunt tamen id non dèd rationibus naturalibus esse demonstratum. Licet enim in lumine naturali euidenter probetur, omnem vim & potentiam causæ secundæ, quin & omnem illius perfectionem contineri eminenter in Deo, tamquam in prima causa, fonte, & origine, à quo omnia emanarunt, id quæ argumentum satis probabile esse fateantur, vt probes, quicquid interuentu causarum secundarum fit à solo Deo posse produci; negant tamen id argumentum esse demonstratorium: quandoquidem in sole, inquit, continentur eminenter lumè quod ab eo emanat, & calor quem mediante lumine vltèrius producit; & tamè sol non potest per seipsum immediate calefacere; sed mediante lumine: homo etiam virtute continet in se semem,

D. Lant. eu. exp.

Scit. no. di. quæ. p. 17. ex Deo. si. omnipot.

Deum in. esse. omnipot. tunc. per. se. posse. quicquid. interuentu. causarum. secundarum. produci. se. solo. potuisset. immediate. producere.

Scit. q. 2. d. 42.

Scit. q. 2. d. 42.

femen, vimque ad generandum, quam illi impref-
 & tamen sine semine non potest per seipsum im-
 mediatè generare alium hominem.

Refellitur. Reicienda nihilominus est hæc sententia: cum
 enim vt q. 2. artic. 3. latè demonstratum est, Deus
 ita sit prima rerum omnium causa, vt de nihilo pro
 suo arbitratu totum hunc mundum condiderit in-
 signi pulchritudine, rerum varietate, singularique
 ordine mirabilem: cumque res omnes, quas ambitus
 mundi complectitur, congruenter ad suos fines fa-
 bricauerit, sicut ostendimus loco citato; planè sa-
 pientia, & potentia infinita, atque altissimus quidam
 modus omnia continendi supereminenter in artifice
 Deo erat necessarius. Quare licet quædam causa se-
 cundæ, propter suam limitatam, ac participatâ per-
 fectionem, producere non possint immediatè quol-
 dam suos effectus, sed instrumto indigeant inter-
 medio, id tamen nullum est argumentum, vt cum
 probabilitate aliqua idem suspicari possimus de al-
 tissima & prima rerum omnium causa: quin potius,
 si tres illæ rationes, quas art. 3. citato consecimus, eâ-
 que post illas adiecimus, expendantur, competetur,
 certum euidentique esse, si non euidentia mathema-
 tica, physica saltem, Deum id omne per seipsum im-
 mediatè posse producere, quod interuentu causa-
 rum secundarum producit.

Effectum qui inuoluit vt sit à causa secundâ, esse non potest Deus se ipse.
 Intellige, quando effectus non inuoluit, vt sit à
 causa secunda: quando enim id inuoluit, contradi-
 ctionem implicat, effectum esse, atque ad illius pro-
 ductionem non concurrere causam secundam. Vn-
 de licet Deus possit calefacere aquâ immediatè sine
 igne, fieri tamen nequit, vt ignis aquam calefaciat,
 & calefactio non emanet efficienter ab igne. Non
 potest etiâ efficere, vt homo intelligat, velit, videat,
 ambulet, &c. quin homo ad eas actiones efficienter
 concurrat: quoniam vitales illæ actiones denomina-
 re non possunt eo modo subiectum, quin ab eo
 egrediantur efficienter, vt q. 1. 2. explicatum est. Si-
 militer Deus non potest efficere meritum, nisi inter-
 uentu causæ secundæ: quia meritum dicit habitudi-
 nem ad causam secundam; à qua efficienter sit; eò
 quod Deus, quâ Deus mereri, obedire, humiliari,
 adorare, similiaque opera virtutum, quæ subiectio-
 nem atque inferioritatem exigunt in causa, præstare
 æquit. Peccatum etiam esse non potest, nisi à causa
 secundâ; eò quod deficere à regula actionis, rectâ-
 que ratione, & lege Dei, habitudinem ad causam se-
 cundam inuoluit. Rem itaque omnem potest Deus
 efficere immediatè, quâ mediante causa secunda ef-
 ficatur ita, vt si ratione aliquam in se habeat, quæ ha-
 bitudinem inuoluit, vt eares sit efficienter à causa
 secunda, eam efficere non possit se solo ac immédia-
 tè, quoniam id contradictionem implicat.

*An sit euidentia natura-
 li hanc natura-
 Deum posse
 quædam non
 implicat con-
 tradictionem.*
 Tertius sensus est, an ita Deus sit omnipotens, vt
 efficere possit quicquid, spectata natura effectus,
 nullam inuoluit contradictionem, atque adeò vtrum
 in Deo tanta, & tam illimitata sit potentia, vt possit
 efficere nō tot mundos, quin plures, & non tot crea-
 turas tam perfectas, quin in infinitum possit effice-
 re aliàs longè perfectiores, & ita de cæteris effecti-
 bus, qui in se nullam important contradictionem.
 Atque in hoc sensu disputat D. Thomas hoc loco
 hanc quaestionem. Parsque affirmans est certissimè
 amplectenda, quam testimonia Scripturæ, & Con-
 ciliarum citata apertissimè confirmant. Verum cum,
 vt Deus sit hoc modo omnipotens, necesse sit, in eo
 esse vnità totum vniuersum esse, non solum rerum
 quas condidit, sed omnium etiam, quæ non modò
 intellectus creatus, sed etiam diuinus effingere ac
 concipere potest in ratione rerum, quibus quantum

Molina in D. Thom.

A est ex se non repugnet, esse, si vis & potentia da-
 retur, quæ eas valeret producere; planè licet tãquam
 fidei documentum sit firmiter asserendum, talem ac
 tantum esse Deum nostrum, idque ipsum non leui-
 ter pulchritudo, & perfectio vniuersi, ac modus,
 quo de nihilo fuit conditus, persuadent: nescio tamen,
 an rationibus naturalibus sit nobis euidentis:
 quippe cum ea quæ facta sunt, infinito quodam in-
 teruallo, non solum multitudine, sed etiam perfe-
 ctione esentiali superetur ab obiecto adequato om-
 nipotentia hoc tertio modo sumptæ. Vnde non im-
 meritò Bernard. serm. 4. de dedicatione Ecclesiæ di-
 xit: *Multam potentiam fortè & omnipotentiam interim
 scire non possumus, dum scilicet sumus in hac vita.*

B Ex hætenus dictis patet, sub obiectum omnipo-
 tentia, atque adeò potentia Dei, cadere id omne,
 quod contradictionem non implicat, vt fiat à tali
 tantaque potentia, Dixi, vt fiat: quoniam Deus ipse
 sub obiectum suæ potentia non cadit; non quod co-
 tradictionem implicet Deum esse, cum ipse solu
 sit ens simpliciter necessarium; sed quia non est de
 numero eorum, quæ fieri possunt. Addidi, vt fiat à ta-
 li tantaque potentia: quoniam quæ Deum dedecet
 facere, eò quod cum infinita ipsius bonitate pugnet,
 ab eo fieri non possunt; non quidem quod non ha-
 beat potentiam, qua entitates similitum rerum possit
 facere, sed quod cum bonitate ipsius pugnet, vt ea
 efficiat; & ideo, si ea efficere esset Deus, & non esset
 Deus, quia non esset summè bonus, quod contradi-
 ctionem implicat. Hæc ratione mentiri non potest
 per se, neque per alium, peccare non potest, neque præ-
 cipere peccatum, aut ad illud inclinare & mouere,
 vt q. 1. 4. art. 1. 3. disp. 30. ostensum est. Accedit, quod
 ea etiam efficere non potest per se immediatè, quæ,
 licet esse possint in rerum natura per causas secun-
 das, inuolunt tamen, vt influxu causarum secun-
 darum fiant: quapropter, quæ eiusmodi sunt, si nul-
 lam habeant adiunctam malitiam vt meritum, obe-
 dientia, adoratio, &c. interuentu quidem causæ se-
 cundæ fieri possunt à Deo ad illa inclinante, & in-
 citante causam secundam, eademque per causam se-
 cundam intendente: non tamen à Deo immediatè,
 quia contradictionem id implicat. Cum contradi-
 ctionem præterea inuoluit, Deum, quatenus Deum,
 ambulare, moueri, pœnitere, velle non prædestina-
 re, aut non prædestinasse, quem prædestinauit, velle
 non creare, quod semel constituit creare, & his si-
 milia: eò quod mutationem, aut cerè vicissitudinis
 obumbrationem in Deo asserant, quæ cum natura
 diuina pugnant; sit vt neque de numero eorum
 sint, quæ à Deo fieri possunt. Denique regula vni-
 uersalis est, nihil potentia diuinæ esse negandum,
 quod contradictionem vt à tanta potentia fiat, non
 inuoluit. Quod ergo euidenter cognoscitur contra-
 dictionem inuolucere, certum etiam est sub omni-
 potentiam cadere non posse: quod autem solum proba-
 biliter tale existimatur: eò quod non tam clarè
 deducantur contradicentia, probabiliter solum est
 asserendum sub Dei omnipotentiam non cadere:
 nunquam tamen à regula tradita est discendum,
 vt aliquid, quod in se contradictionem non inuol-
 uat, fieri posse à Deo negetur. Admonet D. Thomas
 de eo, quod sub omnipotentiam Dei cadere negat-
 tur, potius asserendum esse, factibile non esse, etiam
 diuina potentia, quàm Deum non posse efficere:
 quoniam loquutio prior magis exprimit defectum es-
 se ex parte eius, quod sub diuinam potentiam cade-
 re negatur, & nō ex parte diuinæ potentia, quàm id
 exprimat posterior loquutio: quâquam posterior lo-
 quutio simpliciter sit etiam vera, quoniam verè non

*Omnipoten-
 tia obiectum
 ad quæ se ex-
 tendat.*

Omnipotentiam nulli rei creatae communicari posse.

potest fieri à Deo, quod ex se factibile non est. Si quis petat, utrum omnipotentia alicui rei creatae communicari possit: facile patet, id nulla ratione fieri posse. Tum quia omnipotentia coniuncta est cum potentia infinita, non quocumque modo, sed prorsus illimitata; rei verò creatae nihil infinitum, nedum illimitatum omnino, inesse potest. Tum etiam quia res ipsa creata, cui potentia illa communicaretur, & potentia ita communicata non possent esse effectus talis rei creatae; eò quòd nihil possit producere seipsum: ut verò aliquid sit omnipotens, necesse est ut efficiere possit omnia, quae Deus potentia sua potest facere.

ARTICVLVS IV.

Utrum Deus possit facere, quòd praeiterita non fuerint.

Pari affirmans.

ARTEM affirmantem amplectuntur Gilbertus Porretanus super Boetium de Trinitate, quem refert, & sequitur Altiliodorensis in sua Summa lib. 1. cap. 6. in tractatu de potentia Dei, & quidam Angli, ut Gregorius in 1. d. 42. quaest. 1. artic. 2. refert. Eandem defendit Gregorius ibidem.

Suadetur primò.

Potest verò probari primò, quia non minus potens est Deus modò, quam fuerit ex aeternitate: sed ex aeternitate facere potuit, ut Adam non fuerit: ergo modò potest etiam idem facere.

Secundò.

Secundò, si Deus non posset facere, ut praeiterita non fuerint, neque posset facere, ut quae contingenter sunt euentura, non eueniant: consequens non est concedendum, cum non solum Deus, sed etiam liberum arbitrium creatum id possit efficere: ergo neque antecedens. Consequutio probatur, quia Deus ex aeternitate sciuit quanam contingenter sint euentura: si ergo non posset efficere, ut de vnoquoque eorum non praecesserit in ipso scientia, quòd eo modo esset euenturum, neque ipse, neque liberum arbitrium creatum efficere possent, ut illud non ita eueniret: aliàs efficere possent, ut scientia Dei esset falsa, quòd omnino est absurdum, contradictionemque implicat.

Tertiò.

Tertiò, multa ex iis, quae à Deo fuerunt reuelata, potuerunt non esse post reuelationem factam, ut patet, quia reuelauit Christum moriturum: & tamen nihil omnino impediens reuelationem, potuit non mori, ut constat ex uerbo Christi Ioan. 10. in tante iam passione: Potestatem habeo ponendi animam meam. & infra: Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam à meipso. Petrus etiam, postquam Christus illi praedixit: Ter me negabis, potuit Christum non negare: alioquin negando Christum non peccasset: ergo Deus post reuelationem factam efficere potuit, ut non praecesserit talis reuelatio. Patet consequentia, quia aliter reuelatio diuina posset reddi falsa, Deusque & se, & homines posset fallere, quòd contradictionem inuoluit.

Quartiò.

Quartiò, esse praeiteritum est quintum praedicabile comparatione Adami, ac proinde illi conuenit accidentariò & contingenter: ergo diuina potentia poterit à Deo separari.

Quintiò.

Quintiò, Augustinus lib. 26. contra Faustum cap. 4. ait: Ita non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta praeiterita: sed constat Deum efficere posse, ut quòd futurum est, non fiat: ergo potest efficere, ut quòd in praeiterito factum est, factum non fuerit.

Potentia non est ad praeiterita.

Contraria sententia est nobis proculdubio amplectenda cum D. Thoma, & Caietano hoc loco,

A Richardo in 1. d. 42. q. 5. Capreolo ibid. q. 1. ad argumenta contra 7. conclusionem. Ferrariensi 2. contra gentes cap. 25. & plerisque aliis. Eadem est aperit Hieronymi in epist. ad Eustochium de custodia uirginitatis, & refertur c. si Paulus. 32. q. 5. ubi ait: Audemus loquar: cum omnia possit Deus, suscitare uirginem non potest post ruinam, hoc est, de corrupta efficere non corruptam. Quibus uerbis non negat Hieronymus, Deum non posse reintegrare claustrum uirginitatis, & quòd cum; aliud donum per peccatum amissum, sed nõ posse efficere, ut quae corrupta fuit, corrupta non fuerit. Est etiam Augustini lib. 26. contra Faustum, ubi ait: Quisquis ita dicit, si omnipotens est Deus, faciat, ut quae facta sunt, facta non fuerint, non uideat se hoc dicere: Si omnipotens est faciat, ut ea, quae uera sunt, eo ipso quo uera sunt, falsa sint. Anselmus 1. lib. Cur Deus homo. cap. 12. Cum Deus inquit, faciat aliquid, postquam factum est, iam nõ potest non esse factum, sed semper uerum est, factum esse. Idem docet in libro de Concordia praecientiae & liberi arbitrij. Eadem est sententia Arist. 6. Ethicorum c. 2. ubi ait: Factum non contingit non esse factum. Quapropter inquit, uideat Agatho dixit: Hoc etiam ipse Deus, solus, cauere uideatur, infectum ut faciat, quòd factum est.

B Ratio in his deinde probatur. Primò, quia, ut hoc loco argumentatur D. Thomas, non minus implicat contradictionem, praeiteritum non fuisse, quam Socratem sedere, & non sedere: ergo neque diuina potentia id esse potest. Respondent auctores contrariae opinionis. Licet in sensu composito contradictionem implicet, praeiteritum, manens praeiteritum, non fuisse: nullam tamen esse contradictionem, in sensu diuino Deus efficiat, ut res, quae fuit praeiterita, uerbi gratia Adamus, nõquam fuerit. Contra id autem possumus ita argumentari. Quoniam si Deus id modo efficere, aut esset influendo aliquid realiter & positiuè, aut habendo se negatiuè. Non primo modo: tum quia in id, quòd non est, non potest esse influxus realis & positiuus: Adamum autem fuisse, iam non est: ergo non potest Deus per influxum realem & positiuum efficere modò, ut non fuerit: tum etiam quia quando terminus effectus est nihil, effectio non est aliquid reale & positiuum: ut quia terminus annihilationis est nihil, redditio rei alicuius in nihilum, non est per influxum realem, sed per subtractionem realis influxus, quo tali rei antea conferebatur esse: sed Adamum non fuisse, non est terminus positiuus, sed potius nihil: ergo Deus modò non potest efficere, ut Adamus nunquam fuerit, per influxum realem & positiuum. Non etiam potest id efficere secundo modo: quippe cum Deus modò negatiuè se habeat circa fuisse Adami, cum nihil modò reale, neque ut fuerit, neque ut non fuerit influat: & tamen non efficit, ut non fuerit. Respondet Gregorius (ut uerbis illius utar) Deum posse id modo efficere, non produxissendo Adamum. Vult dicere, efficiendo modò, ut quando Adamum produxit, habuerit se negatiuè, atque adeò ut eum tunc non produxerit. Ceterum responsio hæc nullus est momenti. Cum enim modò productio Adami sit extra suas causas, neque Deus habuerit se negatiuè, sed positiuè producendo Adamum, petimus, per quid, aut quomodo possit Deus modò efficere, ut antea habuerit se negatiuè, cum re ipsa habuerit se positiuè: atque adeò, quam ratione possit modò inuertere illa duo, efficiereque, ut quòd fuit, non fuerit, utrum influendo aliquid positiuè, per quòd modò illa inuertat: an habendo se negatiuè: ostendimusque manifestè neutro modo id esse posse.

C Rationibus deinde probatur. Primò, quia, ut hoc loco argumentatur D. Thomas, non minus implicat contradictionem, praeiteritum non fuisse, quam Socratem sedere, & non sedere: ergo neque diuina potentia id esse potest. Respondent auctores contrariae opinionis. Licet in sensu composito contradictionem implicet, praeiteritum, manens praeiteritum, non fuisse: nullam tamen esse contradictionem, in sensu diuino Deus efficiat, ut res, quae fuit praeiterita, uerbi gratia Adamus, nõquam fuerit. Contra id autem possumus ita argumentari. Quoniam si Deus id modo efficere, aut esset influendo aliquid realiter & positiuè, aut habendo se negatiuè. Non primo modo: tum quia in id, quòd non est, non potest esse influxus realis & positiuus: Adamum autem fuisse, iam non est: ergo non potest Deus per influxum realem & positiuum efficere modò, ut non fuerit: tum etiam quia quando terminus effectus est nihil, effectio non est aliquid reale & positiuum: ut quia terminus annihilationis est nihil, redditio rei alicuius in nihilum, non est per influxum realem, sed per subtractionem realis influxus, quo tali rei antea conferebatur esse: sed Adamum non fuisse, non est terminus positiuus, sed potius nihil: ergo Deus modò non potest efficere, ut Adamus nunquam fuerit, per influxum realem & positiuum. Non etiam potest id efficere secundo modo: quippe cum Deus modò negatiuè se habeat circa fuisse Adami, cum nihil modò reale, neque ut fuerit, neque ut non fuerit influat: & tamen non efficit, ut non fuerit. Respondet Gregorius (ut uerbis illius utar) Deum posse id modo efficere, non produxissendo Adamum. Vult dicere, efficiendo modò, ut quando Adamum produxit, habuerit se negatiuè, atque adeò ut eum tunc non produxerit. Ceterum responsio hæc nullus est momenti. Cum enim modò productio Adami sit extra suas causas, neque Deus habuerit se negatiuè, sed positiuè producendo Adamum, petimus, per quid, aut quomodo possit Deus modò efficere, ut antea habuerit se negatiuè, cum re ipsa habuerit se positiuè: atque adeò, quam ratione possit modò inuertere illa duo, efficiereque, ut quòd fuit, non fuerit, utrum influendo aliquid positiuè, per quòd modò illa inuertat: an habendo se negatiuè: ostendimusque manifestè neutro modo id esse posse.

D Ratio in his deinde probatur. Primò, quia, ut hoc loco argumentatur D. Thomas, non minus implicat contradictionem, praeiteritum non fuisse, quam Socratem sedere, & non sedere: ergo neque diuina potentia id esse potest. Respondent auctores contrariae opinionis. Licet in sensu composito contradictionem implicet, praeiteritum, manens praeiteritum, non fuisse: nullam tamen esse contradictionem, in sensu diuino Deus efficiat, ut res, quae fuit praeiterita, uerbi gratia Adamus, nõquam fuerit. Contra id autem possumus ita argumentari. Quoniam si Deus id modo efficere, aut esset influendo aliquid realiter & positiuè, aut habendo se negatiuè. Non primo modo: tum quia in id, quòd non est, non potest esse influxus realis & positiuus: Adamum autem fuisse, iam non est: ergo non potest Deus per influxum realem & positiuum efficere modò, ut non fuerit: tum etiam quia quando terminus effectus est nihil, effectio non est aliquid reale & positiuum: ut quia terminus annihilationis est nihil, redditio rei alicuius in nihilum, non est per influxum realem, sed per subtractionem realis influxus, quo tali rei antea conferebatur esse: sed Adamum non fuisse, non est terminus positiuus, sed potius nihil: ergo Deus modò non potest efficere, ut Adamus nunquam fuerit, per influxum realem & positiuum. Non etiam potest id efficere secundo modo: quippe cum Deus modò negatiuè se habeat circa fuisse Adami, cum nihil modò reale, neque ut fuerit, neque ut non fuerit influat: & tamen non efficit, ut non fuerit. Respondet Gregorius (ut uerbis illius utar) Deum posse id modo efficere, non produxissendo Adamum. Vult dicere, efficiendo modò, ut quando Adamum produxit, habuerit se negatiuè, atque adeò ut eum tunc non produxerit. Ceterum responsio hæc nullus est momenti. Cum enim modò productio Adami sit extra suas causas, neque Deus habuerit se negatiuè, sed positiuè producendo Adamum, petimus, per quid, aut quomodo possit Deus modò efficere, ut antea habuerit se negatiuè, cum re ipsa habuerit se positiuè: atque adeò, quam ratione possit modò inuertere illa duo, efficiereque, ut quòd fuit, non fuerit, utrum influendo aliquid positiuè, per quòd modò illa inuertat: an habendo se negatiuè: ostendimusque manifestè neutro modo id esse posse.

E Ratio in his deinde probatur. Primò, quia, ut hoc loco argumentatur D. Thomas, non minus implicat contradictionem, praeiteritum non fuisse, quam Socratem sedere, & non sedere: ergo neque diuina potentia id esse potest. Respondent auctores contrariae opinionis. Licet in sensu composito contradictionem implicet, praeiteritum, manens praeiteritum, non fuisse: nullam tamen esse contradictionem, in sensu diuino Deus efficiat, ut res, quae fuit praeiterita, uerbi gratia Adamus, nõquam fuerit. Contra id autem possumus ita argumentari. Quoniam si Deus id modo efficere, aut esset influendo aliquid realiter & positiuè, aut habendo se negatiuè. Non primo modo: tum quia in id, quòd non est, non potest esse influxus realis & positiuus: Adamum autem fuisse, iam non est: ergo non potest Deus per influxum realem & positiuum efficere modò, ut non fuerit: tum etiam quia quando terminus effectus est nihil, effectio non est aliquid reale & positiuum: ut quia terminus annihilationis est nihil, redditio rei alicuius in nihilum, non est per influxum realem, sed per subtractionem realis influxus, quo tali rei antea conferebatur esse: sed Adamum non fuisse, non est terminus positiuus, sed potius nihil: ergo Deus modò non potest efficere, ut Adamus nunquam fuerit, per influxum realem & positiuum. Non etiam potest id efficere secundo modo: quippe cum Deus modò negatiuè se habeat circa fuisse Adami, cum nihil modò reale, neque ut fuerit, neque ut non fuerit influat: & tamen non efficit, ut non fuerit. Respondet Gregorius (ut uerbis illius utar) Deum posse id modo efficere, non produxissendo Adamum. Vult dicere, efficiendo modò, ut quando Adamum produxit, habuerit se negatiuè, atque adeò ut eum tunc non produxerit. Ceterum responsio hæc nullus est momenti. Cum enim modò productio Adami sit extra suas causas, neque Deus habuerit se negatiuè, sed positiuè producendo Adamum, petimus, per quid, aut quomodo possit Deus modò efficere, ut antea habuerit se negatiuè, cum re ipsa habuerit se positiuè: atque adeò, quam ratione possit modò inuertere illa duo, efficiereque, ut quòd fuit, non fuerit, utrum influendo aliquid positiuè, per quòd modò illa inuertat: an habendo se negatiuè: ostendimusque manifestè neutro modo id esse posse.

F Ratio in his deinde probatur. Primò, quia, ut hoc loco argumentatur D. Thomas, non minus implicat contradictionem, praeiteritum non fuisse, quam Socratem sedere, & non sedere: ergo neque diuina potentia id esse potest. Respondent auctores contrariae opinionis. Licet in sensu composito contradictionem implicet, praeiteritum, manens praeiteritum, non fuisse: nullam tamen esse contradictionem, in sensu diuino Deus efficiat, ut res, quae fuit praeiterita, uerbi gratia Adamus, nõquam fuerit. Contra id autem possumus ita argumentari. Quoniam si Deus id modo efficere, aut esset influendo aliquid realiter & positiuè, aut habendo se negatiuè. Non primo modo: tum quia in id, quòd non est, non potest esse influxus realis & positiuus: Adamum autem fuisse, iam non est: ergo non potest Deus per influxum realem & positiuum efficere modò, ut non fuerit: tum etiam quia quando terminus effectus est nihil, effectio non est aliquid reale & positiuum: ut quia terminus annihilationis est nihil, redditio rei alicuius in nihilum, non est per influxum realem, sed per subtractionem realis influxus, quo tali rei antea conferebatur esse: sed Adamum non fuisse, non est terminus positiuus, sed potius nihil: ergo Deus modò non potest efficere, ut Adamus nunquam fuerit, per influxum realem & positiuum. Non etiam potest id efficere secundo modo: quippe cum Deus modò negatiuè se habeat circa fuisse Adami, cum nihil modò reale, neque ut fuerit, neque ut non fuerit influat: & tamen non efficit, ut non fuerit. Respondet Gregorius (ut uerbis illius utar) Deum posse id modo efficere, non produxissendo Adamum. Vult dicere, efficiendo modò, ut quando Adamum produxit, habuerit se negatiuè, atque adeò ut eum tunc non produxerit. Ceterum responsio hæc nullus est momenti. Cum enim modò productio Adami sit extra suas causas, neque Deus habuerit se negatiuè, sed positiuè producendo Adamum, petimus, per quid, aut quomodo possit Deus modò efficere, ut antea habuerit se negatiuè, cum re ipsa habuerit se positiuè: atque adeò, quam ratione possit modò inuertere illa duo, efficiereque, ut quòd fuit, non fuerit, utrum influendo aliquid positiuè, per quòd modò illa inuertat: an habendo se negatiuè: ostendimusque manifestè neutro modo id esse posse.

Secundò possumus in hunc modum probare no-

stram sententiam. Non minus implicat contradictionem, attingere immediatè id, quod distat secundum durationem, quam id quod distat secundum spatium: sed implicat contradictionem attingere immediatè id, quod distat secundum spatium, ut quaest. 8. art. 1. latè ostensum est, consonatque apertissimè Scriptura sacra, ex immediata Dei operatione probans praesentiam Dei secundum substantiam in omnibus rebus, ut ibidem ostensum est: ergo implicat contradictionem, Deum ex hoc puncto temporis praesente attingere, & invertere ea, quae praecesserunt, efficiendo, ut, quod ante mille annos fuit, non fuerit, aut efficiendo, ut, quod non fuit, fuerit.

Tertio, faciat Deus modò, ut Adam non fuerit. Tunc peto, vel postquam id fecit, scit se fecisse, vel non. Si des hoc secundum: ergo aliquid fecit, quod ignorat se fecisse. Si verò des primum: ergo postquam fecit, scit se fecisse, ut Adam, qui erat, non fuerit (hoc namque est, quod fecit) ergo postquam fecit, scit Adamum fuisse, antequam ipse faceret ut non fuerit, ac proinde postquam factum est, ut non fuerit, verum est fuisse: alioquin cognitio, quae Deus haberet, postquam fecit, ut non fuerit, esset falsa: fuit ergo, & non fuit, quod contradictionem implicat.

Quarto, si ad praeteritum esset potentia, licet in eo sensu certum esset euenturum id esse, quod promissum, aut reuelatum est à Deo, quod persistente reuelatione & promissione omnino ita eueniret: simpliciter tamen non esset certum, eò quod, subtractione reuelationis & promissionis iam factae, posset non euenire, ut reuelatum, promissumque erat: contrarium verò colligi videtur apertè ex illo Pauli ad Hebr. 6. *Ut per duas res immobiles (iururandum scilicet, & promissionem diuinam) quibus est impossibile mentiri Deum, firmissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animae totam, ac firmam.*

Ex quibus verbis tale conficio argumentum. Paulus eo loco certissimam habet hanc consequentiam: Deus nulla ratione potest mentiri: ergo, quod reuelauit & promissit futurum, non potest non euenire: at si ad praeteritum esset potentia, consequitio illa esset nulla: quandoquidem sine vilo mendacio efficere posset Deus, ut id non eueniret, efficiendo, ut neque reuelauit, neque promissit, aut iurauerit, quod reuelauit, promissit, ac iurauit euenturum: sit ergo, ut testimonium Pauli praesupponat, ad praeteritum non esse potentiam. Et sanè, nisi ita dicamus, magna ex parte periclitatur certitudo promissionum, & reuelationum diuinarum, ut quaest. 14. artic. 13. disput. 15. ratione 4. latius deductum est. Neque rationes quas hoc loco confecimus minùs probant, non dari ad praeteritum potentiam in reuelationibus exterius factis, quarum veritas pendet ab euentu per arbitrium creatum liberè futuro, ut erant reuelationes, quod Iudas proditurus esset Christum, quod Petrus ter eum esset negaturus, & aliae similes, quae in ceteris rebus praeteritis. Quod dico propter eos, qui, cum ad ceteras res praeteritas non concedant in Deo potentiam ad praeteritum, eam tamè concedunt, tum circa praescientiam, praedestinationem, reprobationem liberamque determinationem voluntatis diuinae: tum etiam circa eas reuelationes exterius factas, quae contingens quoduis futurum praedicunt: ea ratione ducti, quod aliter nesciant contingentiam rerum, libertatemque arbitrij cum his omnibus conciliare: nos autem id satis impugnamus disputat. 15. citata.

Ad primum ergo argumentum contrariae opinionis, concessa maiore & minore, neganda est con-

Ad primum argumentum patris opposita.

A sequentia. Deus enim in seipso eandem potentiam habet modò, quam habuit ex aeternitate, nempe ut efficiat, quicquid contradictionem non implicat. Vnde sicut modò efficere non potest, ut Adamus, qui fuit, non fuerit: ita neque ex aeternitate efficere potuit, ut postquam esset, non fuerit. Quod autem antequam fuerit, efficere potuerit, ut non esset in tempore, quo fuit, modò autem id efficere non potest, ex eo est, quod eo ipso, quod fuit, hoc quod dico, non fuisse in tempore quo fuit, sortitum est circumstantiam, per quam egressum est latitudinem infinitam obiecti omnipotentiae diuinae: quoniam, ratione existentiae iam in eo tempore acceptae, implicat contradictionem efficere modò, ut tunc non fuerit.

B Ad secundum neganda est consequutio. Ad probationem, concessa maiori & minori, neganda est consequentia. Ad illam verò probationem: alius Deus, & liberum arbitrium creatum efficere possent, ut scientia Dei esset falsa: neganda est consequentia: si enim, vel Deus, vel homo per suum arbitrium facturi essent, ut possunt, contrarium eius, quod Deus scit futurum, non esset ea scientia in Deo ex aeternitate, sed esset scientia de contrario futuro: neque enim, quia Deus altitudine sui intellectus scit eo modo esse futurum, ideo euenit eo modo: sed è contrario, quia eo modo erat euenturum, Deus id sciuit, sciturus contrarium, si contrarium, ut potest, esset euenturum. Quare ex eo, quod per arbitrium diuinum, vel humanum possit esse contrarium, non sequitur, arbitrium diuinum, & humanum efficere posse, ut scientia illa sit falsa: quia, si euenturum esset, quod potest, numquam Deus habuisset illam scientiam, ut quaest. 14. artic. 13. disputatione penultima latè explicatum est.

C Ad tertium, concessa antecedente, neganda est consequentia. Ad probationem, negandum est antecedens: si enim contrarium foret euenturum, ut potest, non praecessisset ea reuelatio, ut de praescientia in argumento praecedente dictum est.

D Ad quartum, concessa antecedente, neganda est consequentia. Licet enim esse praeteritum, quod Adamo competit, sit quintum predicabile, conuenitque illi accidentariò & contingenter: postquam tamen affuit & transiit, implicat ex hoc puncto temporis ab illo distante efficere, ut non affuerit, ut explicatum est.

E Ad quintum dicendum est, Augustinum loqui de futuro, non quidem materialiter sumpto, sed formaliter secundum esse futurum: illud verò non minus implicat contradictionem non esse futurum, quam album formaliter sumptum non esse album, aut quam praeteritum non esse praeteritum. At verò de praeterito materialiter sumpto, nempe de Adamo, dicimus implicare modò contradictionem, ut non fuerit: in quo latum est discrimen inter praeteritum & futurum.

ARTICVLVS V.

Utrum Deus possit facere, quae non fecit.

ONCLVSIO est affirmans, & de fide, ut constat: tum quia multa in Scripturis narrantur Deum potuisse facere, & non fecisse: tum etiam quia alius Deus non esset omnipotens, modis articulo tertio explicatis: contrarium verò docent Scripturae, ut ibidem ostensum est.

Circa errorem illorum, qui dicebant Deum ex ordine suae sapientiae & iustitiae ita hunc ordinem & cursum

cursum rerum condidisse, vt alium non potuerit condere, vt hoc loco refert, & impugnat D. Thom. animaduertendum est. Quamuis Deus nihil insipienter, stultève, nihilque quod non iustū, hoc est, bonum, & decens sit, facere possit, ideòque in eò sensu concedi possit, Deum agere ex necessitate sue sapientie, atque iustitie, quòd nihil insipienter, nihilque iniustum facere possit: attamen cum voluntas diuina nullum bonum infra diuinum necessariò velit: fit, vt nullum creatum bonum, eorum quæ sapienter & iustè voluit, voluerit necessariò. Fit præterea, vt infinita alia viderit posse à se fieri sapienter & iustè, quæ tamen pro sua libertate noluit facere. Quare ex ordine diuinæ sapientie nulla fuit orta necessitas, vt Deus, vel hunc ordinem rerum, vel hunc solùm efficeret.

Potentia ordinariam ab absoluta quo modo distinguit D. Thomas.

Diuis Thomas hoc loco in responsione ad primum distinguit potentiam Dei ordinariam ab absoluta, vt ordinaria sit comparatione effectuum, quos Deus deceptit facere, siue naturales sint, siue supernaturales, & siue fiant secundum ordinarias leges, quas Deus statuit, vt tam naturaliter, quam supernaturaliter aliqua fieret, vt iustificatio, &c. siue fiant supra leges ordinarias, vt suscitatio Lazari, & cetera miracula. Potentia verò absoluta sit comparatione effectuum, quos Deus non statuit facere. Iuxta hanc explicationem miracula omnia, quæ Deus fecit, sunt effectus potentie Dei ordinariæ: multa autem, quæ secundum cursum vniuersi, & communes leges esse poterant, tam per Dei potentiam circa iustificationem multorum, quam per potentiam causarum naturalium, & non erunt, pertinent ad potentiam Dei absolutam.

Quomodo frequentius solent distinguere.

Aliter solet etiam potentia Dei ordinaria distinguere ab absoluta, vt effectus omnes, qui secundum communes leges esse possunt, siue illi naturales sint, siue supernaturales, dicantur posse esse de potentia Dei ordinariæ: quo pacto iustificatio multorum, que non erit, dicitur possibilis de potentia Dei ordinariæ: effectus verò, qui vel fiunt, vel fieri possunt supra communes leges, dicantur esse posse, non quidem de potentia Dei ordinariæ, sed absoluta: quo pacto miracula omnia, quæ Deus fecit, sunt effectus potentie Dei absolute. Hæc posterior distinctio frequentior est inter Doctores, atque in communi vsu loquentium, quam prior.

eset ipsa, sed alia. Durandus in 1. dist. 44. q. 1. consentit cum D. Thoma in conclusione proposita, si intelligatur de substantiis: secus verò si sit sermo de iis accidentibus, quæ intendi, & remitti possunt. Nam innum-quodque eorum, inquit, potest Deus facere melius essentialiter, si illud inueniatur efficiat. Sententia tamen hæc nulla falcitur probabilitate: sicut enim latitudo extensionis, quæ corporeis substantiis & accidentibus conuenit, distincta est à latitudine essentiali: ita etiam latitudo intensiois à latitudine essentiali est distincta. Etenim quemadmodum in quaque parte extensionis aquæ, aut albedinis, reperitur tota latitudo perfectionis essentialis aquæ, aut albedinis: ita in vnaquaque parte intensiois albedinis reperitur tota latitudo perfectionis essentialis albedinis. Quòd fit, vt sicut aquam, aut albedinem esse maiorem extensiuè, non est esse meliorem essentialiter: ita albedinem esse maiorem intensiuè, non sit esse meliorem essentialiter.

Durandus sententia.

Reiicitur.

Secunda.

Secunda conclusio. Res à se factas potest Deus facere meliores quoad bonitatem accidentalem. Probat, quia potest eis addere plures & maiores perfectiones accidentarias, tam naturales quam supernaturales.

Tertia conclusio. Quacumque specie data, potest Deus in infinitum facere aliam, atque aliam, meliorem essentialiter. Probat, quia data quacumque specie quancumque perfectionis, sanè ex natura rei contradictionem non implicat dari aliam maioris perfectionis: cum ergo Deus sit omnipotens, hoc est, potens quicquid contradictionem non implicat, vt articulo tertio ostensum est, poterit eam efficere.

Tertia. Speciebus, atque aliis in infinitum perfectionem, ut possit Deus facere.

Contrarium affirmat Durandus in 1. dist. 42. quæst. 2. & quidam alij, quos Caietanus hoc loco, & Capreolus in 1. dist. 43. referunt. Consent namque, dari posse supremam quamdam speciem, quam Deus efficere non possit perfectiorem. Hæc tamen sententia parum tuta est. Cum enim species illa finita esset perfectionis, vt concedit Durandus, sanè ex natura rei contradictionem non implicat, dari perfectiorem: quare si Deus non posset perfectiorem efficere, non esset omnipotens: contra id quod Catholica fides docet. Argumenta Durandi & aliorum ex iis, quæ 3. Physicorum, dum de infinito esset sermo, diximus, facillè diluentur.

Contraria Durandi & aliorum sententia refellitur.

ARTICVLVS VI.

Utrum Deus possit meliora facere ea quæ fecit.

Prima conclusio. Non potest Deus rem quancumque meliorem facere quoad essentialiam.

PRIMA conclusio D. Thomæ est. Nullam rem particularem potest Deus facere meliorem quoad bonitatem essentialem, quam eam effecerit. Probat, quia essentia cuiusque rei consistit in indivisibili quo ad latitudinem perfectionis essentialis, ita vt si aliquid latitudinis perfectionis essentialis addatur aut subtrahatur, iam non maneat eadem res, sed alia: quare sicut Deus non potest facere quaternarium maiorem aut minorem, quam sit: quia eo ipso non esset quaternarius, sed alius numerus: ita non potest facere vnam rem meliorem quoad perfectionem essentialem, quam sit: quia eo ipso non

QUÆSTIO XXVI.

De diuina beatitudine.

BEATITUDO, in visione, amore, & fruitione Dei clarè visi est posita. Accidit verò beatitudini, quòd rationem habeat finis, aut præmij. Cum ergo Deus seipsum comprehendat, infinite diligit, seque ipso infinite fruatur: fit, vt infinite, summè, & per essentiam sit beatus, & vt in beatitudine ipsius omnis alia beatitudo, ac perfectio eminenter contineatur, ipseque sit beatitudo obiectiua beatorum omnium.

Atque hæc omnia docet D. Thomas tota hac quæstione. Longior de beatitudine disputatio ad alium locum spectat.

Deo Iesu Christo beatissimo, qui nos sua visione, amore, & fruitione sue passionis merito dignos velit efficere, sit honor & gloria.